

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

16 ՅՈՒՆԻՍԻ 1945 Ք. Ի Ս. ԷՋՄԻԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ է.

25 Յունիսի 1945 թ.

Ազգային-եկեղեցական ժողովի է. նիստը բացուեց ժամը 1 և 30 բուպէին տէրունական աղօթքով, նախագահութեամբ Նորին Ս. Օծուքիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Կէտրզ Զ-ի, Ատենապետն էր ակադեմիկոս Աւետիք Իսահակեանը:

Կարգացուեցին նախորդ երկու նիստերի արձանագրութիւնները և փոքր ուղղումներով յետոյ հաստատուեցին ժողովի կողմից:

Այնուհետև ժողովն անցաւ օրակարգի առաջին խնդրին — Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան քննութեանը և վաւերացմանը:

Վեհափառ Հայրապետ Գէորգ Զ. ժողովի ուղարկութիւնը հրաւիրեց հետեւեալի վրայ.

«Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան քննութեանն ու վաւերացումը պէտք է կատարուի այսօր: Սակայն կարեւոր է նկատի առնել, որ Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան ոռն նախագիծը, այն խորհրդակցութեան արդիւնք չէ, այլ անհատական գործ, ուստի և պակասաւոր: Այլ և երբ բարոյական ըմբռնումները վերածուում են իրաւականի, ինչպէս այստեղ, նրանք միշտ վիճաբանութեան առարկայ են դառնում: Վերու յիշեալ հանգամանքները պիտի թելադրեն ժողովին նախագիծը քննարկելիս խստապահանջ չլինել, և ճանաչելով այն ժամանակաւոր, լաւագոյնն ու կատարեալը կազմելու ուղին հարթելու:

Ատենագալիք Տ. Գրիգոր Մ. Վարդապետը կարգաց Հայ եկեղեցու խմբագրուած Սահմանադրութեան նախագիծը, Հոգեւորական և աշխարհական պատգամաւորները կարծիքների փոխանակութիւն ունեցան, որից յետոյ ժողովը միաձայն ընդունեց Վեհափառ Հայրապետի հետեւեալ առաջարկը.

«Նկատի ունենալով որ Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան մէջ արժարժուած միասնականութեան գաղափարը, ինչպէս նաև Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռի և պատրիարքական զոյգ աթոռների ու Մայր Աթոռի փոխարարբերութիւնների խնդիրը ենթարկուել են եպիսկոպոսական նախապատրաստական ժողովի քննութեան և այդ առթիւ որոշ համաձայնութիւն է կայացել, այլև նկատի ունենալով, որ միասնականութեան գաղափարը նոր է հանդէս գալիս և որ նշուած աթոռների փոխարարբերութիւնները արդէն իրաւական բնոյթ են ընդունել Սահմանադրութեան նախագիծի մէջ, որ շատ դժուարին գործ էր, ինչպէս նաև նկատի ունենալով, որ ներկայ նախագիծը վերջնական չէ և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի յատուկ կոնդակով առաջարկուելու է ի ժամանակաւոր գործածութեան, և որը եկեղեցական հաստատութիւնների, եկեղեցական մարմինների ու մամուլի քննարկման ենթարկուելուց յետոյ յաջորդ Ազգային-եկեղեցական ժողովում պէտք է քննարկուի ու հաստատուի վերջնականապէս. ուստի առաջարկում է Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան սոյն նախագիծն այժմ ընդունել անփոփոխ:

Կարճատև ընդմիջումից յետոյ նիստը վերսկսուեց:

Ատենապետ Աւետիք Իսահակեանը կարգաց Կ. Պոլսի պատգամաւորներ Երուանդ Ինճէյանի և Թորոս Աղատեանի ներկայացրած հետեւեալ խնդրադիրը.

«Նկատի ունենալով, որ Թիւրքիայից եկած պատգամաւորութիւնն իր կամքից անկախ պատճառներով չկարողացաւ ժամանակին հասնել կաթողիկոսական ընտրու-

թեանը, և որ մեր պատգամաւորութեան միակամ ընտրելին, որպէս արժանաւորագոյն թեկնածու, զեռ Հայաստան ժամանելուց առաջ էլ հանդիսանում էր Տ. Տեղակալը, խնդրում ենք Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին որ մեր պատգամաւորութեան վեց ձայները միացուեն Վեհափառ Տ. Տ. Գէորգ Զ. Մարազան Կաթողիկոսին ընտրող 110 ձայներին և այս պարագան նշուի ժողովի արձանագրութեան մէջ»:

Ժողովը միաձայն ընդունեց այս խնդիրը:

Հաւելպի պատգամաւոր Արշակ Գալէմքեարեանը, որը հիւանդութեան պատճառով էեր ներկայացել Հայրապետական ընտրութեանը, խնդրեց ժողովին, որ իր ձայնն էլ աւելացուի Ամենայն Հայոց Հայրապետի օգտին տրուած ձայներին:

Ժողովը միաձայն ընդունեց նաև այդ խնդիրը:

Նորին Ս. Սեդեթին Վեհ. Հայրապետը ժողովին առաջարկեց ընտրել մի յանձնաժողով Սոցիալական Միութեան Մարշալ և Ժողովուրդների հանճարեղ Առաջնորդ ՍՍԱԼԻՆԻՆ օւղարկուելիք ուղերձի տեղատու մշակելու համար: Կարծիքների փոխանակութիւնից յետոյ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի առաջարկով որոշուեց նախագահութեանը և ատենապետութեանը յանձնարարել ուղերձի մշակումն ու խմբագրումը յաջորդ նիստին ի հաստատութիւն ներկայացնելու համար:

Այնուհետև ժողովն անցաւ օրակարգի յաջորդ հարցին՝ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի ընտրութեանը:

Կարգացուեց Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամութեան համար նախագահութեան և ատենապետութեան կողմից առաջարկուած թեկնածուների հետեւեալ ցանկը. հոգեւորականներից՝ Տ. Ռուբէն Մ. Վրդ. Դրամբեան, Տ. Վահան Մ. Վրդ. Կոստանեան, Տ. Ներսէս Մ. Վրդ. Աբրահամեան, Տ. Եղիշէ Վրդ. Յարութիւնեան, Տ. Կարապետ Մ. Վրդ. Թումանեան (անձնափոխանորդ). աշխարհականներից՝ ակադեմիկոս Ստեփան Մալխասեան, դասախօս Մինաս Մինասեան, պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, և Հոգեւոր Զեմարանի ապագայ տեսուչը Ստեփան Կամսարական (անձնափոխանորդ). Ժողովը միաձայն որոշեց հաստատել Հոգեւոր Խորհրդի վերոյիշեալ կազմը: Պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեանը շատ զբաղուած լինելու եւ հիւանդութեան պատճառով հրաժարուեց Գեր. Հոգեւոր Խորհրդի անդամ լինելուց. նրա փոխարէն ընտրուեց Երուանդ Շահապիլը:

Ամբիկայի Արեւելեան թեմի առաջնորդ Տ. Տիրան Մ. Վարդապետի այն հարցման, թէ ժողովը քննութեան պիտի առնի՞ եկեղեցու բարեկարգութեան հարցը, Վեհափառ Հայրապետը պատասխանեց, թէ իր քառասուն տեղակալական գործունէութեան մասին կարդացած զեկուցման մէջ արդէն յայտարարել է Ազգային-Եկեղեցական ներկայ ժողովի բարեկարգութեան հարցով զբաղուելու հնարաւորութիւն չունենալը թէ՛ ժամանակի սղութեան և թէ այլ պատճառներով:

Ատենապետը յայտարարեց, թէ Լոնտոնի Արքայական Տրուստին պատգամաւոր Սարգիս Քիւրքեանին իր կնքհայրութեան (Հայրապետական օժման) առիթով նուիրում է 2000 (երկու հազար) անգլիական օսկի Ս. Էլմիսթինին՝ վանքում մեղուաբուծարան կազմակերպելու նպատակով, որը պիտի կոչուի «Նարգուհի-Նազարէթ Քիւրքեան մեղուաբուծարան», ի յիշատակ իր հանգուցեալ մօր Նարգուհիի: Ժողովը ծափահարութեամբ իր գոհունակութիւնը յայտնեց նուիրատուին:

Տ. Ներսէս Մ. Վրդ. Աբրահամեան Վեհ. Հայրապետի հրամանով կարդաց ՍՍԻՄ Ժողովմտոգրտին կից կրօնական պաշտամունքների գործերի Խորհրդի նախագահ Ի. Վ. Պոլեանսկու հետեւեալ նամակի թարգմանութիւնը ուղղուած Ն. Ս. Օծեթիւն Վեհափառ Հայրապետին:

Ամենայն Հայոց Մայրազոյն Պատրիարք Կաթողիկոս
Գէորգ Զ-ին

«Սոցիալական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկաների Միութեան կառավարութեան անունից և իմ կողմից չնորհաւորում եմ Ձեզ, Հայոց Եկեղեցու պետ ընտրուելու առթիւ: «Վստահ եմ, որ Ձեր իմաստուն զեկուցումը Հայոց եկեղեցին նոյնպիսի յաջողութեամբ, ինչպէս Հայրենական պատերազմի ընթացքում, կը լուծի եկեղեցու պռա՛վ դրած պատասխանու խնդիրները:

«Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկաների Միութեան կառավարութիւնը յանձնարարել է ինձ՝ Ձեզ յանձնել իբրեւ նուէր մէկ մարդատար ավտոմեքենայ «Ձիւ 101»։
«Մեծ բաւականութեամբ կատարում եմ նման հաճելի յանձնարարութիւնը»։

Ձեզ անկեղծ յարգող ՊՈԼԵՆԱՍԿԻ

24 Յուլիսի, 1945 թ.
Երևան

Նամակն ընդունուեց խանդավառութեամբ և որոտընդոտ ծափահարութիւններով այս աննախընթաց համակրանքի համար։

Ժամը 3 և 15 րոպէին դադար յայտարարուեց մինչև երեկոյան ժամը 7 և 45 րոպէն, Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի նիստը վերսկսուեց երեկոյան ժամը 7 և 45 րոպէին նախագահութեամբ Նորին Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի։ Ժողովի ատենապետն էր ակադեմիկոս Աւետիք Խոսհակեանը։

Վեհափառ նախագահը յայտարարեց հետեւեալը.

«Ուրախութեամբ պէտք է յայտարարեմ, որ մեր Ժողովին ներկայ է ազգային բարերար Թէհրանի թեմի պատգամաւոր Ռոման Պողոտանի Իսաեւը, որը Թէհրանում կառուցել է մի եկեղեցի իր ծախսով՝ յատկացնելով 600.000 թուման, Կարմիր Բանակին նուիրել է 250.000 թուման, ժենեւալ Բազրամեանի անուան թանքային շարասեանը՝ 500.000 թուման, պատերազմում զոհուած զինուորների երեխաների համար Երևանում բացուելիք մանկատան օգտին՝ 250.000 թուման։ Բացի այդ ազգիս Հայրապետին ընտրութեան և օծման առթիւ նուիրել է ամերիկեան ՃԼԻՆՔՈՒՆ շքեղ ավտոմեքենայ։ Որպէս յարգանքի նշան առաջարկում եմ այս մեծ բարերարին ընդունել նախագահութեան կազմում»։

Ժողովը Վեհափառ Հայրապետի այս առաջարկն ընդունեց բուռն ծափահարութիւններով։

Կարգացուեցին Սովետական Միութեան Գերագոյն Սովետի նախագահութեան նախագահ ԿԱԼԻՆԻՆԻՆ և Ռուսաց Եկեղեցու Պատրիարք Ամենապատիւ ԱԼԵՔՍԻՆ ուղուած հետեւեալ հեռագրների տեկստերը, որ ընդունուեցին միաձայն և խանդավառ ծափահարութիւններով։

ՍՍՈՒՄ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒՄԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՄԻՒՍՅԱՅԻԼ ԻՎԱՆՈՎԻՉ ԿԱԼԻՆԻՆԻՆ

«Հայկական Համազգային-Եկեղեցական Ժողովը հաւաքուելով Ս. Էջմիածնում և ստանալով բոլոր հնարաւորութիւններն իր աշխատանքների համար, զաղտնի քուէարկութեամբ միաձայն Ամենայն Հայոց Մայրապոյն Պատրիարք և Կաթողիկոս ընտրեց ԳԵՆՐԳ Արքեպիսկոպոս ՁԷՕՐԷՔՉԵԱՆԻՆ։

«Ժողովին իր երախտագիտութիւնն է յայտնում Սովետական կառավարութեանը ուշադրութեան և բարեացակամութեան համար»։

Համազգային-Եկեղեցական Ժողովի անունից

Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

Նորին Սրբութիւն Ամենայն Ռուսիոյ Պատրիարք ԱԼԵՔՍԻՆ

«Հայկական Համազգային-Եկեղեցական Ժողովը 1945 թուի Յունիսի 22-ին Ս. Էջմիածնի նախաթոռ Մայր Տաճարում, գաղտնի քուէարկութեամբ միաձայն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրեց ԳԵՆՐԳ Արքեպիսկոպոս ՁԷՕՐԷՔՉԵԱՆԻՆ, որի մասին տեղեկացնում եմ Ձեզ»։

Համազգային-Եկեղեցական Ժողովի նախագահ

Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.